
Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα

Κ. Σερράος, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Γεωργακόπουλος

προτάσεις αστικού σχεδιασμού στο δήμο Αχαρνών

Καπουράλου Μαριάννα,
Κουλούρη Άννα,
Σαπουντζή Χάρης.

Ιούνιος 2010

Π Ι Ν Α Κ Α Σ   Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

Πρόλογος	4
Κεφάλαιο 1ο : εισαγωγή στην έννοια του δημόσιου χώρου	6
1.1 ο δημόσιος χώρος	6
1.2 τυπολογία δημόσιων χώρων	8
1.3 ο ρόλος των αστικών υπαίθριων χώρων	17
1.4 συνηθισμένα προβλήματα των δημόσιων χώρων	19
Κεφάλαιο 2ο : οι δημόσιοι χώροι στο Μενίδι	21
2.1 εντοπισμός διαφόρων παραδειγμάτων δημοσίων χώρων στο δήμο Αχαρνών	21
2.2 τα προβλήματα των διαφόρων τύπων δημόσιου χώρου στο Μενίδι	26
Κεφάλαιο 3ο : εναλλακτικά σενάρια	31
3.1 Η έννοια της αστικής ανάπλασης	31
3.2 εναλλακτικά σενάρια στο σύνολο του Δήμου Αχαρνών	35

3.3 επιλογή σεναρίου για το σύνολο του Δήμου Αχαρνών	39
Κεφάλαιο 4ο : Χωρική εξειδίκευση	42
4.1 ανάλυση χωρικής εξειδίκευσης	42
4.2 σενάρια χωρικής εξειδίκευσης	58
Κεφάλαιο 5ο : επίλυση	60
5.1 χωρική επίλυση	60
5.2 κυψέλες – woonerf	66
5.3 επιμέρους επιλύσεις	68
5.4 επίλογος	76
Βιβλιογραφία	81

Π ρ ό λ ο γ ο ς

Σε κάθε πόλη υπάρχουν ελεύθεροι χώροι. Σε κάθε πόλη υπάρχουν πράσινοι χώροι. Αυτοί είναι οι εκτάσεις χωρίς κτίρια, οι δρόμοι, οι πεζόδρομοι, οι πλατείες, οι παιδικές χαρές, τα πάρκα, τα άλση, τα δάση, οι παραλίες, τα ρέματα, οι ανοικτοί αρχαιολογικοί χώροι, οι ανοικτές αθλητικές εγκαταστάσεις. Χώροι διαφορετικού χαρακτήρα. Χώροι διαφορετικών ποιοτήτων. Χώροι δράσης αλλά και στάσης. Χώροι περιπάτου, αναψυχής, ψυχικής ευεξίας, αναζωογόνησης.

Ο δημόσιος χώρος ως ένα βασικό και πολυσύνθετο στοιχείο του χώρου εν γένει, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της ποιότητας ζωής των ανθρώπων που ζουν σε μία πόλη.

Η ποιότητα του δημόσιου χώρου αντικατοπτρίζει το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων μιας περιοχής, αποτυπώνει την ταυτότητά της και συνιστά προνομιακό χώρο προβολής των οικονομικών-κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων. Η έμφαση στο δημόσιο χώρο υλοποιεί το δικαίωμα του πολίτη να αποκαταστήσει την καθημερινή του ζωή στην πόλη του και στη γειτονιά του (Μέλισσας, 2009).

Το αντικείμενο που πραγματεύεται η παρούσα εργασία είναι αρχικά η κατανόηση της έννοιας του δημόσιου χώρου σε θεωρητικό επίπεδο αλλά και ο σχεδιασμός του χώρου αυτού ως δυναμικού στοιχείου της πόλης. Μιας πόλης που υπάρχει, λειτουργεί και εκτονώνεται στο δημόσιο χώρο της.

Διατυπώνονται προτάσεις ανασχεδιασμού του υφιστάμενου δημόσιου χώρου με στόχο την αναθεώρηση της εσφαλμένης αντίληψης ότι ο δημόσιος χώρος είναι το κενό. Σίγουρα δεν είναι κενό.

Είναι χώρος γεμάτος δρώμενα, πρωταγωνιστές, λειτουργίες αλλά και τοπίο. Είναι ο χώρος πραγμάτωσης όλων των διεργασιών της κοινωνίας. Χωρίς το δημόσιο χώρο η ζωή των κατοίκων θα ήταν ελλιπής.

Μέσα από μια σε βάθος ανάλυση της περιοχής μελέτης (τμήμα της σιδηροδρομικής γραμμής εντός του πετάλου) εντοπίστηκαν οι ελλείψεις - αδυναμίες αλλά και οι ευκαιρίες που δύναται να αξιοποιήσει η εν λόγω περιοχή προκειμένου να αναβαθμιστεί τόσο ο δημόσιος χώρος και το φυσικό περιβάλλον αλλά και κατ' επέκταση η καθημερινή ζωή των κατοίκων.

Το δικαίωμα στην πόλη κατά τον Lefebvre αποτέλεσε μία νέα πολιτική αξία, δραστηριοποίησε πολίτες και κινήματα με αγώνες να βελτιώσουν τόσο τις συνθήκες κατοίκησής τους όσο και το φυσικό περιβάλλον των σύγχρονων μεγαλουπόλεων.

Κεφάλαιο 1ο

1.1 ο δημόσιος χώρος

Βάσει ορισμού δημόσιοι χώροι είναι κάθε είδους δρόμοι, πλατείες, άλση και γενικά οι προοριζόμενοι για κοινή χρήση ελεύθεροι χώροι, που καθορίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο του οικισμού ή έχουν τεθεί σε κοινή χρήση με οποιοδήποτε άλλο νόμιμο τρόπο (ΓΟΚ, άρθρο 2, παρ.2.).

Πολύ συχνά η νοηματική συνάφεια των όρων «δημόσιος χώρος», «ελεύθερος χώρος», «κοινόχρηστος χώρος», «κοινόχρηστο πράσινο», «αστικό πράσινο», «αστικός υπαίθριος χώρος» οδηγεί σε εσφαλμένη πρακτικά ταύτιση των εννοιών αυτών η οποία παράγει την εντύπωση ότι δημόσιος χώρος είναι κάθε έκταση χωρίς κτίσμα στην οποία οποιοσδήποτε πολίτης έχει ακώλυτη πρόσβαση.

Στην πραγματικότητα η έννοια του δημόσιου χώρου είναι πολύ πιο πολυδιάστατη από τον παραπάνω ορισμό. Ειδικά στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον ο υπαίθριος δημόσιος χώρος, είναι κάτι παραπάνω από ένα ανοιχτό κέλυφος μέσα στην πόλη. Σε κοινωνικό και αισθητικό επίπεδο είναι τόπος συνάντησης, εργαλείο κοινωνικοποίησης και αναψυχής. Συμβάλλει στην κατανόηση του περιβάλλοντος, στην ενδυνάμωση της σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης, βελτιώνει την πόλη, αποτελεί σημείο αναφοράς. Αλλά και από περιβαλλοντική άποψη λειτουργεί ως ρυθμιστής του μικροκλίματος, συμβάλλει στη μείωση της ρύπανσης του αστικού περιβάλλοντος, προσφέρει άνετες συνθήκες διαβίωσης.

Ωστόσο, οι ελεύθεροι χώροι χαρακτηρίζονται από μεγάλη ποικιλία (www.pzpr.gr), περιλαμβάνουν το αστικό πάρκο, το άλσος, την παιδική χαρά, την πλατεία, το κοινόχρηστο πλακόστρωτο, τον ποδηλατοδρόμο, το πεζοδρόμιο. Στην ευρύτερη έννοια των ελεύθερων χώρων εμπίπτουν ακόμη, λόγω του μεγέθους και της σημασίας τους για τη βιωσιμότητα της πόλης, και περιφραγμένες ή δημόσιες εκτάσεις πρασίνου όπως λόγου χάρη ένα παλαιό μεγάλο κτήμα στο εσωτερικό μιας πόλης ή ένα εγκαταλελειμμένο στρατόπεδο.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν και οι επιφάνειες πρασίνου που λειτουργούν συμπληρωματικά προς άλλες λειτουργίες όπως το πράσινο μιας αθλητικής εγκατάστασης, ενός σχολικού συγκροτήματος, μιας πανεπιστημιούπολης, ενός αρχαιολογικού χώρου, ενός νοσοκομείου καθώς και οι ιδιωτικοί ακάλυπτοι χώροι των οικοπέδων που με την ύπαρξή τους ενισχύουν το συνολικό ελεύθερο χώρο – πράσινο της πόλης.

Μέσα στα πλαίσια αυτά και δεδομένης της πολυδιάστατης μορφής των χώρων αυτών, κάθε προσπάθεια σχεδιασμού ή ανάπλασης ενός αστικού χώρου οφείλει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες του χρήστη σε κοινωνικό, αισθητικό, περιβαλλοντικό επίπεδο.

Συγκεκριμένα ο χώρος πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου, της πόλης. Πρέπει να δημιουργούνται οι προϋποθέσεις και να δίνονται κίνητρα, ώστε ο κάτοικος να χρησιμοποιήσει τον συγκεκριμένο χώρο.

1.2 τυπολογία δημόσιων χώρων

Με βάση τα ακόλουθα κριτήρια διάκρισης δημιουργούνται οι εξής ομαδοποιήσεις δημόσιων χώρων (Αραβαντινός και Κοσμάκη, 1988),

- αστικοί και περιαστικοί ελεύθεροι δημόσιοι χώροι _ βάσει της θέσης τους στην πόλη (όπως π.χ. μια πλατεία στο κέντρο της πόλης, ένα περιαστικό πάρκο ή δάσος στα όρια του πολεοδομικού συγκροτήματος)
- τοπικοί και υπερτοπικοί ελεύθεροι δημόσιοι χώροι _ βάσει της σημασίας τους για την πόλη (όπως π.χ. ένα μικρό δημοτικό πάρκο ή το πάρκο Α. Τρίτσης)
- δημόσιοι και ιδιωτικοί ελεύθεροι χώροι _ βάσει ιδιοκτησιακού καθεστώτος (όπως π.χ. ένας δρόμος ή ο ακάλυπτος μιας πολυκατοικίας)
- κοινόχρηστοι και μη δημόσιοι ελεύθεροι χώροι _ βάσει της χρήσης τους
- χώροι συνάθροισης, περιπάτου, άθλησης, πρασίνου _ βάσει της λειτουργίας τους

Άλσος - πάρκο

Ήταν τα ιερά προστατευόμενα δάση δίπλα στην πόλη και υπήρχαν από την αρχαιότητα. Από εκεί προήλθε και η λέξη η οποία στη νεώτερη εποχή ταυτίστηκε με την ιταλική λέξη πάρκο “parco” (Βαταβάλη και Μπελαβίλας, 2009).

Έχουν αποκλειστική χρήση τον περίπατο και την ήπια αναψυχή. Μπορεί να έχουν πυκνά μεγάλα δένδρα, ξέφωτα, μεγάλες φυσικές επιφάνειες από χώμα ή πετρώδη υλικά, λίμνες, ρέματα κ.ά. Το έδαφός τους ακολουθεί συνήθως το φυσικό ανάγλυφο. Τα άλση εισβάλλουν στο τεχνητό τοπίο της πόλης βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων.

Ειδικότερα, οι δύο έννοιες «άλσος» - «πάρκο» διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο διαμόρφωσης της φυσικής ή τεχνητής βλάστησής τους. Όπως έχει γίνει δεκτό «άλση» είναι οι καθαρές εκτάσεις πρασίνου εντός των πόλεων ή των οικιστικών περιοχών χωρίς κηποτεχνικές διαμορφώσεις ενώ «πάρκα» είναι οι εκτάσεις πρασίνου που καλύπτονται από φυσική ή τεχνητή βλάστηση με διάφορες κηποτεχνικές διαμορφώσεις.

Εικόνα 1. Άλσος Κηφισιάς
πηγή_ www.google.com/images

Εικόνα 2. Άλσος Χολαργού
πηγή_ www.google.com/images

Η διάκριση αυτή προκύπτει και από τη διάταξη του αρθ. 3 παρ. 4 του Ν. 998/79 όπως ίσχυε πριν την τροποποίηση και αρίθμησή της με το Ν. 3208/2003 και αναφερόταν στο βασικό κριτήριο διάκρισης κάνοντας λόγο περί «*δασικής βλαστήσεως φυσικώς ή τεχνητώς δημιουργημένης (άλση – πάρκα)*» (Μέλισσας, 2009).

Αρχαιολογικός χώρος

Ως «αρχαιολογικοί χώροι» νοούνται οι εκτάσεις που περιέχουν αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν από τους αρχαιότερους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα (www.law-archaeology.gr). Οι αρχαιολογικοί χώροι αποτελούν σημεία αναφοράς στη συλλογική μνήμη και θεωρούνται ως ενεργοί τόποι της πόλης.

Εικόνα 3. Αρχαιολογικός χώρος στην Αθήνα
πηγή_ www.cityofathens.gr

Εικόνα 4. Ο Ναός του Ολυπίου Διός
πηγή_ www.cityofathens.gr

Αστικό κενό

Ως αστικά κενά εκλαμβάνονται οι κενοί χώροι (Ομάδα zoltart) όπως:

- εκείνοι που προκύπτουν από την κατεδάφιση παλαιών κτιρίων
- οι εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές εγκαταστάσεις
- οι περιοχές χωρίς ξεκαθαρισμένο νομικό καθεστώς
- τα αδόμητα οικόπεδα
- οι χώροι αμφιλεγόμενου χαρακτήρα και ασύμβατων χρήσεων
- τα τμήματα οδικών αξόνων
- οι παραλιακές ζώνες
- οι ακάλυπτοι οικοδομικών τετραγώνων
- οι ανενεργές σιδηροδρομικές γραμμές

Είναι χώροι από τη μια «κενοί» νοήματος, ταυτόχρονα όμως περικλείουν πολλαπλά νοήματα, και ενώ δεν έχουν εμφανή χρήση, πολλές φορές υφίστανται αυθαίρετες χρήσεις από προσωρινούς κατοίκους.

Εικόνα 5. Αστικό κενό στο Αιγάλεω
πηγή_προσωπικό αρχείο

Χώρος άθλησης

Είναι ο οριοθετημένος χώρος στον οποίο διεξάγεται κάποιο άθλημα.

Υπάρχουν διαφορετικοί τύποι γηπέδου ανά άθλημα:

- γήπεδο τένις
- γήπεδο βόλεϊ
- γήπεδο μπάσκετ
- γήπεδο 5x5
- διαμορφωμένοι χώροι αναρρίχησης και άλλων δραστηριοτήτων

Εικόνα 6. Γήπεδο 5x5
πηγή_www.google.com/images

Δρόμος – διαχωριστική νησίδα:

Οι δρόμοι σε μια πόλη είναι οι κοινόχρηστες εκτάσεις που εξυπηρετούν κυρίως τις ανάγκες κυκλοφορίας. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του κώδικα οδικής κυκλοφορίας οδός αποτελεί ολόκληρη η επιφάνεια που προορίζεται για τη δημόσια κυκλοφορία, από την οποία διακρίνεται το οδόστρωμα, ήτοι το τμήμα της οδού που προορίζεται για την κυκλοφορία των οχημάτων.

Το πρόβλημα των σύγχρονων πόλεων εντοπίζεται στο γεγονός, ότι η κυκλοφορία τις τελευταίες δεκαετίες είναι ταυτόσημη του αυτοκινήτου με αποτέλεσμα τη διχοτόμηση του αστικού χώρου.

Στο ίδιο άρθρο η διαχωριστική νησίδα ορίζεται ως το υπερυψωμένο ή με άλλους τρόπους οριζόμενο τμήμα της οδού το οποίο χωρίζει λωρίδες κυκλοφορίας οχημάτων ή οδοστρώματα της αυτής ή αντίθετης κατεύθυνσης και επί του οποίου απαγορεύεται η κυκλοφορία, με εξαίρεση τη διέλευση πεζών όπου αυτή επιτρέπεται.

Οι διαχωριστικές νησίδες σε μεγάλους άξονες συνήθως φυτεύονται και έτσι συμβάλλουν στην απορρόφηση των νερών της βροχής και κατ' επέκταση στην αύξηση των υπογείων υδάτων. Επίσης, αυτά τα φράγματα πρασίνου, με ψηλά αειθαλή δένδρα προστατεύουν τις γειτονικές περιοχές κατοικίες από κάθε είδους ρύπανση (Βαταβάλη και Μπελαβίλας, 2009).

Εικόνα 7. Εθνική οδός Αθηνών – Κορίνθου
πηγή_ www.google.com/images

Πεζόδρομοι

Πεζόδρομοι είναι οι άξονες εκείνοι στην πόλη που προορίζονται αποκλειστικά για την κίνηση των πεζών. Οι κατηγορίες πεζόδρομων ποικίλουν και ομαδοποιούνται με διάφορα κριτήρια. Έτσι έχουμε κατηγορίες πεζόδρομων ανάλογα με την ανοχή τους ως προς το αυτοκίνητο (αμιγείς πεζόδρομοι, πεζόδρομοι με πρόσβαση σε τροχοφόρα ορισμένες ώρες, πεζόδρομοι Wooperf με ήπια κυκλοφορία οχημάτων) καθώς και κατηγορίες πεζόδρομων ανάλογα με τις χρήσεις που εξυπηρετούν (πεζόδρομοι περιοχών κατοικίας, πεζόδρομοι κέντρων πόλεων, τουριστικοί πεζόδρομοι, πεζόδρομοι ιστορικών τμημάτων οικισμού κ.ά.). (Αραβαντινός, 1997)

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 2 του κώδικα οδικής κυκλοφορίας 1999, πεζόδρομο συνιστά και η οδός που χρησιμοποιείται ως είσοδος – έξοδος οχημάτων προς και από ιδιωτικούς χώρους στάθμευσης, παρόδιων ιδιοκτησιών όπως και για οχήματα εφοδιασμού ή έκτακτης ανάγκης.

Εικόνα 8. Πεζόδρομος στο Στρασβούργο
πηγή_προσωπικό αρχείο

Πεζοδρόμια

Τα πεζοδρόμια αποτελούν τα τμήματα στην άκρη των οδών τα οποία προορίζονται αποκλειστικά για την κίνηση των πεζών, επιτρέπεται όμως σ' αυτά η ύπαρξη δενδροστοιχιών, στύλων σήμανσης και φωτισμού και άλλων στοιχείων (Σαρηγιάννης, 2006).

Ποδηλατόδρομοι

Οι ποδηλατόδρομοι διακρίνονται σε αστικούς, περιαστικούς και υπαίθρου και περιλαμβάνονται στο άρθρο 5 της Υ.Α. 10788/5.3.2004 για την έγκριση πολεοδομικών σταθεροτύπων στο πλαίσιο των ρυθμίσεων για τα δίκτυα κυκλοφορίας (κοινόχρηστες οδοί, πεζοδρόμια, πεζόδρομοι κ.λ.π.). Οι μετακινήσεις με ποδήλατο σπάνια υπερβαίνουν το μήκος των 5 χλμ. Και διακρίνονται σε καθημερινών αναγκών, αναψυχής και γειτονιάς (Μέλισσας, 2009).

Εικόνα 9. Πεζοδρόμιο στην πόλη της Ρόδου
πηγή_ www.google.com/images

Εικόνα 10. Ποδηλατόδρομος στη Θεσ/κη
πηγή_ www.google.com/images

Δώμα δημόσιου κτιρίου

Τα δώματα δημόσιων κτιρίων αποτελούν αναξιοποίητο απόθεμα κοινόχρηστου χώρου. Ως «φυτοκαλυμμένο δώμα» μπορεί να χαρακτηριστεί κάθε κήπος, μεταξύ του οποίου και του εδάφους υπάρχει ένα κτίριο ή μια δομική κατασκευή. Στον ορισμό αυτό περιλαμβάνονται κήποι σε οποιαδήποτε στάθμη από το φυσικό έδαφος (www.monumenta.gr).

Εικόνα 11. Φυτεμένο δώμα κτιρίου στο Rio de Janeiro
πηγή_www.cosmo.gr

Παιδική χαρά – παιδότοπος

Ως «παιδική χαρά» νοείται ο εξοπλισμένος και ειδικά διαμορφωμένος υπαίθριος χώρος που διατίθεται για δημιουργικότητα και παιχνίδι (www.thefreedictionary.com).

Εκλαμβάνεται ως ειδική κατηγορία ελεύθερων χώρων μέσα στην πόλη καθώς έχει εξειδικευμένη χρήση και απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία χρηστών.

Εικόνα 12. Παιδική χαρά στην Αττική
πηγή_προσωπικό αρχείο

Πλατεία

Εξ' ορισμού πλατεία είναι ο ανοικτός δημόσιος χώρος, ο οποίος ορίζεται από τα κτίρια που τον περιβάλλουν (Αραβαντινός και Κοσμάκη, 1988). Οι πλατείες αποτελούν χώρους ικανούς να υποδεχθούν ποικίλες χρήσεις, ενώ παράλληλα λειτουργούν ως υποδοχείς της κοινωνικής ζωής και ως χώροι στάσης μέσα στην πόλη, καθιστώντας τες ένα από τα σημαντικότερα «συστατικά» του αστικού χώρου.

1.3 ο ρόλος των αστικών υπαίθριων χώρων

Η σημασία των πράσινων χώρων, αλλά και των ελεύθερων χώρων σε μια πόλη είναι μεγάλη. Οι χώροι αυτοί λειτουργούν ως υποδοχείς της κοινωνικής ζωής, ενώ παράλληλα εξασφαλίζουν την ποιότητα ζωής για τους κατοίκους. Ειδικά στην Αθήνα, αλλά και στο ευρύτερο λεκανοπέδιο, που ως γνωστό τις τελευταίες δεκαετίες ανοικοδομήθηκε με φρενήρεις ρυθμούς, η ύπαρξη, δημιουργία και διατήρηση των δημόσιων χώρων είναι

Εικόνα 13. Piazza Navona, Ρώμη
πηγή_www.google.com/images

επιτακτική: Η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού και η συγκέντρωσή του στα αστικά κέντρα προκαλεί σοβαρές επιδράσεις στη κατάσταση του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση την υποβάθμισή του.

Η ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, των επιφανειακών και των υπόγειων νερών και του εδάφους, αλλά και από την ένταση άλλων οχλήσεων που εμφανίζονται στην πόλη, όπως ο θόρυβος, η κακή ποιότητα του αέρα στους εσωτερικούς χώρους, η ανεπαρκής παρουσία ελεύθερων και κοινόχρηστων φυσικών χώρων κτλ.

Ο ρόλος, λοιπόν των αστικών υπαίθριων χώρων είναι αδιαμφισβήτητα σημαντικός, καθώς αποτελούν εργαλείο διαχείρισης του μικροκλίματος μέσα στην πόλη (Καπουράλου, 2010):

- εξασφαλίζουν επαρκή ηλιασμό και αερισμό
- καταπολεμούν την ηχορύπανση μέσω της διάχυσης του ήχου
- συμβάλλουν στην προσφορά οξυγόνου και την κατακράτηση άνθρακα μέσω του φιλτραρίσματος του αέρα
- ρυθμίζουν τη θερμοκρασία τις θερμές μέρες μέσω του φαινομένου της διαπνοής
- ρυθμίζουν την υγρασία της ατμόσφαιρας

Εικόνα 14. Πλατεία Συντάγματος
πηγή_www.cityofathens.gr

Οι δημόσιοι χώροι σε μια πόλη είναι οι συλλογικοί εκείνοι χώροι που ενώ διαφέρουν ως προς τον σχεδιασμό τους, το σχήμα και το μέγεθος απευθύνονται σε όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, ενώ παράλληλα χαρακτηρίζονται τόσο από τον αριθμό όσο και από τις δραστηριότητες των επισκεπτών.

Ο δημόσιος χώρος είναι ο τόπος όπου ιδιωτική και δημόσια ζωή "συναντιούνται", είναι ο χώρος όπου πραγματοποιούνται οι διεργασίες της κοινωνίας.

1.4 τα συνηθισμένα προβλήματα του δημόσιου χώρου

Πολλές φορές ο σχεδιασμός των δημόσιων χώρων δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των χρηστών με αποτέλεσμα να υπολειτουργούν ή να μη χρησιμοποιούνται.

Στη συνέχεια υπογραμμίζονται κάποια από τα συνηθισμένα προβλήματα που εντοπίζονται στους δημόσιους χώρους (www.pps.org):

- Έλλειψη χώρων στάσης και ανάπαυσης:

Πολλοί δημόσιοι χώροι δεν εξασφαλίζουν επαρκείς χώρους για στάση και ανάπαυση με αποτέλεσμα ο χρήστης να αναζητά άλλες λύσεις. Ενώ πολλές φορές η επιλογή τοποθέτησης των καθισμάτων είναι λανθασμένη τόσο αναφορικά με τον προσανατολισμό (ήλιος, αέρας) όσο και με γειτνιάζουσες δραστηριότητες.

- Έλλειψη χώρων συνάθροισης:

Πολλοί δημόσιοι χώροι δεν εξασφαλίζουν την απαραίτητη ποικιλία στοιχείων (καθιστικών, χώρων παιχνιδιού, στάσεων λεωφορείου κ.ά.) που συνδυασμένα διαμορφώνουν τόπο συνάθροισης.

- Ανεπαρκείς εισοδοι και οπτικά μη αντιληπτοί δημόσιοι χώροι:

Πολλοί δημόσιοι χώροι δεν είναι οπτικά αντιληπτοί ενώ σκοτεινές και στενές δίοδοι εισόδου στο δημόσιο χώρο αποτρέπουν τη χρήση του.

- Δυσλειτουργικά χαρακτηριστικά και στοιχεία:

Συχνά στο δημόσιο χώρο σχεδιάζονται ή τοποθετούνται στοιχεία που αποβλέπουν στη διαμόρφωση σημείων αναφοράς χωρίς να ενθαρρύνουν τη δραστηριότητα και τη συμμετοχή.

- Πορείες χωρίς κατάληξη:

Συχνά στο δημόσιο χώρο σχεδιάζονται πορείες χωρίς κατάληξη ή πορείες που απωθούν τη χρήση και το χρήστη.

- Κατάληψη από οχήματα:

Αποτροπή χρήσης του δρόμου ως δημόσιου χώρου.

- Νεκρές ζώνες ή τυφλοί τοίχοι:

Αποτροπή διαμόρφωσης συνθηκών αλληλεπίδρασης με τον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο.

- Λανθασμένα σημεία τοποθέτησης στάσεων μέσων μαζικής μεταφοράς.

Κεφάλαιο 2ο

2.1 ο δημόσιος χώρος στο Μενίδι

Στο Μενίδι συναντάμε διάφορους τύπους δημόσιου χώρου τους οποίους ενδεικτικά παρουσιάζουμε στον πίνακα που ακολουθεί.

Στην αριστερή στήλη του πίνακα παρουσιάζονται όσοι τύποι δημόσιου χώρου εντοπίστηκαν οι οποίοι συνοδεύονται από ενδεικτικό φωτογραφικό υλικό (πηγή _προσωπικό αρχείο) στη δεξιά στήλη.

Πίνακας 1_ οι τύποι δημόσιου χώρου στο Μενίδι

Χάρτης 1_οι υφιστάμενοι δημόσιοι χώροι

Χάρτης 2_οι αδόμητες εκτάσεις

Χάρτης 3_οι εμβέλεις του υφιστάμενου δημόσιου χώρου

2.2 τα προβλήματα των διαφόρων τύπων δημόσιου χώρου στο Μενίδι

- **Ακάλυπτος χώρος οικοδομικού τετραγώνου**

Εκτός από το Ολυμπιακό Χωριό όπου οι ακάλυπτοι είναι ημιδημόσιοι χώροι κοινής χρήσης από τους κατοίκους του Ο.Τ. στο υπόλοιπο του δήμου παραμένουν ιδιωτικοί χώροι χωρίς να εντάσσονται σε ένα δίκτυο κοινόχρηστων δημόσιων χώρων.

- **Άλσος - Πάρκο**

Δεν υπάρχουν άλση στο δήμο παρά μόνο κάποιοι λόφοι οι οποίοι έχουν μείνει φυσικοί χωρίς κηποτεχνικές διαμορφώσεις και χωρίς χώρους στάσης, ανάπαυσης και συνάθροισης,

- **Αρχαιολογικός Χώρος**

Οι υφιστάμενοι αρχαιολογικοί χώροι δεν τυγχάνουν σωστής διαχείρισης, ανάδειξης και δικτύωσης στο σύνολο του δήμου. Ενώ συχνά χαρακτηρίζονται από ανεπαρκείς εισόδους αποτελώντας οπτικά μη αντιληπτούς δημόσιους χώρους.

- **Αστικό κενό**

Υπάρχουν κάμποσα αστικά κενά (δημοτικής και ιδιωτικής ιδιοκτησίας) στο σύνολο του δήμου τα οποία παραμένουν ανεκμετάλλευτα ή καταλαμβάνονται από οχήματα.

- **Χώρος άθλησης**

Ελάχιστοι είναι οι ανοικτοί δημόσιοι χώροι άθλησης, οι οποίοι συχνά συνιστούν οπτικά μη αντιληπτούς δημόσιους χώρους. Οι υπόλοιποι βρίσκονται εντός σχολικών εγκαταστάσεων εκτός από το γήπεδο του Αχαρναϊκού.

- **Δρόμος**

Οι δρόμοι δεν πληρούν στο σύνολό τους τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να θεωρούνται ασφαλείς. Δεν έχουν το απαιτούμενο πλάτος (πλην εξαιρέσεων) αλλά και ούτε τα απαραίτητα πεζοδρόμια. Βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η έλλειψη χώρων στάσης ή αναμονής και οι λανθασμένα χωροθετημένες στάσεις των μέσων μαζικής μεταφοράς.

- **Δώμα Δημόσιου Κτιρίου**

Υπάρχουν κάποια δώματα δημόσιων κτιρίων τα οποία δεν εντάσσονται ενεργά στο σύνολο δημόσιων χώρων της περιοχής μελέτης.

- **Νησίδα**

Δυστυχώς λόγω παντελούς ανυπαρξίας νησίδων, διαβάσεων και φωτεινού σηματοδότη σε πολλά σημεία προκαλούνται ατυχήματα, ορισμένα θανατηφόρα (www.kathimerini.gr).

- **Παιδική Χαρά**

Σε μικρή ποσότητα εντός του πετάλου αλλά φυσικά όχι αρκετές για να καλύψουν τις ανάγκες του δήμου, εκτός από τις αυτόνομες, οι υπόλοιπες αποτελούν τμήμα πλατείας. Σε γενικές γραμμές είναι ασφαλείς ως προς την περίφραξη αλλά επικίνδυνες ως προς την ποιότητα εξοπλισμού τους και τον βαθμό συντήρησής τους.

- **Πεζόδρομος**

Γενικά δεν φαίνεται να δίνεται προτεραιότητα στον πεζό μέσα από ένα δίκτυο πεζόδρομων στο σύνολο του δήμου. Όσοι – ελάχιστοι- υπάρχουν είναι προσβάσιμοι και συμβατοί με τις γύρω χρήσεις της περιοχής και κατά κύριο λόγο μη καταπατημένοι. Εντούτοις, χαρακτηρίζονται από έλλειψη αστικού εξοπλισμού, χώρων στάσης και ανάπαυσης.

- **Πλατεία**

Οι πλατείες εντός του πετάλου του Δήμου Αχαρνών έχουν κατά κύριο λόγο συνοικιακό χαρακτήρα κάτι που γίνεται κατανοητό τόσο από την κλίμακα τους όσο και από τις χρήσεις που αναπτύσσονται γύρω από αυτές. Λίγες είναι οι πλατείες που δίνουν την εικόνα εγκατάλειψης ενώ αρκετές από αυτές έχουν προκύψει από σχεδιασμό με ικανοποιητικό μορφολογικό και αισθητικό αποτέλεσμα. Διαπιστώθηκε ότι σε καλύτερη κατάσταση και με περισσότερη βλάστηση είναι αυτές που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα του πετάλου.

- **Ρέμα**

Παρατηρείται εγκατάλειψη, υποβάθμιση των ρεμάτων, πλημμύρες, ρύπανση, αυθαίρετες δραστηριότητες, μη ενσωμάτωση τους στον αστικό ιστό, μόλυνση υδάτων και καταστροφή οικοσυστημάτων από τα απόβλητα των βιομηχανιών. Δεν είναι προσβάσιμα για το κοινό, δεν είναι οπτικά αντιληπτοί χώροι, δεν είναι ασφαλή, δεν αποτελούν σημείο αναφοράς και ούτε είναι δικτυωμένα με άλλους δημόσιους χώρους.

Συμπερασματικά, στο δήμο εντοπίζονται πολλοί τύποι δημόσιων χώρων των οποίων η εμβέλεια δεν επαρκεί για να καλύψει τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων. Θεωρούμε σημαντική την ύπαρξη ποικιλίας τύπων δημόσιου χώρου καθώς ανταποκρίνεται σε διάφορες κοινωνικές ομάδες προσδίδοντας παράλληλα έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα σε κάθε τοποθεσία.

Ακολουθεί η SWOT ανάλυση βάσει κάποιων παραμέτρων, όπως την ποιότητα, τη λειτουργικότητα, την αναγνωρισιμότητα, τα σημεία αναφοράς, την προσβασιμότητα, τη συμβατότητα με τις γειτνιάζουσες χρήσεις γης, την εμβέλεια, την ασφάλεια, τη δυνατότητα προσαρμογής σε μελλοντικές ανάγκες και τη δικτύωση, για το σύνολο των δημόσιων χώρων στο δήμο Αχαρνών.

Swot 1_ στο σύνολο των δημόσιων χώρων

Κεφάλαιο 3ο

Στο σημείο αυτό κρίνεται δόκιμη μια σύντομη θεωρητική προσέγγιση της έννοιας «αστική ανάπλαση» δεδομένου ότι οποιαδήποτε χωρική παρέμβαση εντάσσεται στον όρο αυτό.

3.1 Η έννοια της αστικής ανάπλασης

Ως ανάπλαση θεωρείται "η επέμβαση σε μια περιοχή, η οποία περιλαμβάνει σύνολο κατευθύνσεων, μέτρων, παρεμβάσεων και διαδικασιών πολεοδομικού, κοινωνικού, οικονομικού, οικιστικού και ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα με σκοπό την βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων, τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος, καθώς και την προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών, ιστορικών, μορφολογικών και αισθητικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της περιοχής" (Άρθρο 8, 1337/83.).

Μέσα στον όρο αυτό εντάσσεται κάθε μορφή πολεοδομικής παρέμβασης που σχετίζεται με ήδη διαμορφωμένο από το παρελθόν αστικό χώρο. Έτσι μία αστική ανάπλαση μπορεί να απαντά σε ανάγκες καθαρά οικιστικές, όπως κάλυψη οικιστικών ελλείψεων ή άσκηση κοινωνικής στεγαστικής πολιτικής, σε ανάγκες επίλυσης προβλημάτων, είτε τα προβλήματα αυτά αφορούν στο κέλυφος, στις χρήσεις, είτε στο ανθρώπινο δυναμικό ή τέλος, σε ανάγκες πολιτιστικής αξιοποίησης (Στεφάνου και Χατζοπούλου, 1996).

Σε κάθε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις και υπό το πρίσμα μιας σύγχρονης θεώρησης της διαδικασίας αστικής ανάπλασης, οι παράμετροι που υπεισέρχονται στο σχεδιασμό διευρύνονται έτσι ώστε να καλύπτονται όλες οι απαιτήσεις που συναρτώνται με την βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου. Επομένως κατά το σχεδιασμό θα πρέπει να επιδιώκονται ιδιαίτερα οι παρακάτω στόχοι:

- Η προστασία του περιβάλλοντος, με ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, μέτρα για την εξοικονόμηση ενέργειας και εφαρμογή αρχών βιοκλιματικού σχεδιασμού.

- Η βελτίωση της λειτουργικότητας του αστικού χώρου, για την εξυπηρέτηση των σύγχρονων αναγκών των κατοίκων της πόλης.
- Η βελτίωση της αστικής κινητικότητας, με την προώθηση ήπιων και φιλικών προς το περιβάλλον μορφών μετακίνησης (πεζή και ποδήλατο) λαμβάνοντας ιδιαίτερη μέριμνα για τα Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ).
- Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η μείωση των κοινωνικών εντάσεων με την εξασφάλιση στις αναπλάσεις των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας και επαφής των κατοίκων.
- Η δημιουργία συνθηκών για την αύξηση της επιχειρηματικότητας και αποτροπή εγκατάλειψης περιοχών από τους μόνιμους κατοίκους.
- Η βελτίωση της αισθητικής του αστικού χώρου, επιβάλλοντας και προάγοντας τη συμμετοχή της Αρχιτεκτονικής στον σχεδιασμό.
- Η βελτίωση των στεγαστικών συνθηκών και η κάλυψη των στεγαστικών αναγκών ευπαθών ομάδων πληθυσμού.
- Η οικονομία των κατασκευών μέσω κατάλληλων επιλογών σχεδιασμού και κατασκευαστικών μεθόδων.
- Η τήρηση κατά τον σχεδιασμό ουσιαστικών συμμετοχικών διαδικασιών.
- Η ορθολογική διαχείριση του ελεύθερου δημόσιου χώρου με εξασφάλιση συνεχούς και επαρκούς συντήρησης, καθαριότητας, ασφάλειας και ελέγχου οποιωνδήποτε μελλοντικών επεμβάσεων στο χώρο αυτό από άλλους φορείς (ΥΠΕΚΑ, Χωροταξία και Αστικό Περιβάλλον – Αστικές Αναπλάσεις).

Η ανάγκη για αστικές αναπλάσεις παρουσιάζεται κατά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα στην Ευρώπη, καθώς οι πόλεις έχουν υποστεί μεγάλες καταστροφές και αναζητούν τρόπους αστικής ανασυγκρότησης. Σε πρώτη φάση οι αναπλάσεις αστικών

περιοχών αφορούν την κατεδάφιση και επαναδόμηση μεγάλων συγκροτημάτων κατοικιών ή την επισκευή με αλλαγές στην μορφή και χρήση συγκροτημάτων κτιρίων. Στην δεκαετία του '60 η οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη και το φαινόμενο της αστικοποίησης οδηγεί τις πόλεις σε εξάπλωση και συνεχείς επεκτάσεις αφήνοντας έτσι τις κεντρικές περιοχές των πόλεων σε ένα ειδικό καθεστώς προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης. Τέλος μετά την δεκαετία του '70 και με την ανάδειξη του ζητήματος της προστασίας του περιβάλλοντος αρχίζουν να μπαίνουν οι πρώτοι προβληματισμοί για την επαναχρησιμοποίηση ως εναλλακτική και οικονομικότερη λύση στην αστική εξάπλωση. Διαφαίνεται η ανάγκη για αναβάθμιση του υποβαθμισμένου αστικού περιβάλλοντος και τίθενται οι βάσεις για την πολιτική της αειφορικής αστικής ανάπτυξης. Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανάλογα με τα χαρακτηριστικά, τις ανάγκες και τους στόχους κάθε εποχής και κάθε περιοχής διαμορφώθηκαν και διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης:

- εκκαθάριση τρωγλών (slum clearance)
- εξυγίανση (cleaning up) (Στεφάνου και Χατζοπούλου, 1996: 26)
- ανοικοδόμηση (redevelopment)
- ανακαίνιση (renovation)
- αποκατάσταση (rehabilitation) (Στεφάνου και Χατζοπούλου, 1996: 26)
- βελτίωση (improvement)
- διατήρηση (conservation)
- αναβάθμιση (upgrading)
- αναζωογόνηση (revitalization) (Στεφάνου και Χατζοπούλου, 1996: 29)
- αναγέννηση (regeneration)
- ανανέωση (renewal) (Στεφάνου και Χατζοπούλου, 1996: 29)

Σήμερα, ανάπλαση θεωρείται η ενεργός πολεοδομική παρέμβαση σε ήδη δομημένες και συχνά υποβαθμισμένες ή και κατεστραμμένες περιοχές πόλεων. Θα ήταν ίσως ορθότερο να μιλάμε για μια *χωρική ανασύνταξη*, η οποία μπορεί να συνιστά αναβάθμιση, να επιτυγχάνει εξυγίανση, να οδηγεί σε ανάπλαση και γενικότερα να καταλήγει σε ένα ποιοτικά και ποσοτικά διαφοροποιημένο κοινωνικό – χωρικό σύστημα (Βασενχόφεν, 1995). Να τονίσουμε ότι η ανάπλαση σαν έννοια δεν περιορίζεται στη χωρική υπόστασή της, αλλά προσεγγίζει και άλλες εστίες προβλημάτων (κοινωνικά, οικονομικά κλπ).

Όσον αφορά τον βαθμό της παρέμβασης, διακρίνουμε δύο τύπους αναπλάσεων:

- Ριζική ανάπλαση (Αραβαντινός, 1997: 372)

Είναι η ολοκληρωτική κατεδάφιση του προϋπάρχοντος υποβαθμισμένου χώρου, η "ίσοπέδωση" δηλαδή της περιοχής και νέα ανοικοδόμηση.

- Μερική ανάπλαση – εξυγίανση (Αραβαντινός, 1997: 373)

Αφορά ήπιες επεμβάσεις με διατήρηση του υπάρχοντος οικοδομικού πλούτου.

3.2 Εναλλακτικά σενάρια

Σύμφωνα με τα παραπάνω, καθώς και κατόπιν αξιολόγησης των δυνατών και αδύναμων στοιχείων, των ευκαιριών και απειλών που αφορούν την περιοχή και καταγράφηκαν στη SWOT ανάλυση προτείνονται δύο κατευθύνσεις παρεμβάσεων:

Σενάριο Α

- Ήπια ανάπλαση
- Ο δημόσιος χώρος ως συμπληρωματικό – ενισχυτικό στοιχείο της ζωής στο Μενίδι
- Διατήρηση υφιστάμενων δημόσιων χώρων
- Καθαρισμός και ανάδειξη υφιστάμενων δημόσιων χώρων
- Ενίσχυση τοπικότητας
- Οικονομική λύση ανάπλασης

Σενάριο Β

- Ριζική ανάπλαση
- Ο δημόσιος χώρος ως κυρίαρχος άξονας της ζωής στο Μενίδι
- Διαμόρφωση νέων δημόσιων χώρων
- Δικτύωση δημόσιων χώρων στο μέγιστο δυνατό βαθμό
- Ομαδοποίηση δικτύων

Σενάρια στο σύνολο του Δήμου Αχαρνών

Στα πλαίσια της καταγραφής των εναλλακτικών σεναρίων θεωρήσαμε σκόπιμο να μη συμπεριλάβουμε στα σενάρια την τάση των καιρών μας που είναι η *μη παρέμβαση*. Αποκλείουμε την περίπτωση ο δημόσιος χώρος να παραμείνει ως έχει, παραμελημένος, καταπατημένος, ανύπαρκτος στην ουσία λόγω αδιαφορίας ή έλλειψης παρέμβασης από τους τοπικούς φορείς. Ο δημόσιος χώρος δεν είναι το «υπόλοιπο» του κτισμένου.

A) Σενάριο «ο δημόσιος χώρος ως συμπληρωματικό στοιχείο της ζωής στο Μενίδι»

Ήπια Ανάπλαση

- Διατήρηση των υφιστάμενων δημόσιων χώρων.
- Καθαρισμός, ανάδειξη και σωστή λειτουργία κοινόχρηστων χώρων.
- Ενίσχυση της τοπικότητας και των σημείων αναφοράς γειτονιάς μέσω συμμετοχικών διαδικασιών τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση.
- Διευκόλυνση προσβάσεων για όλους με διαμόρφωση δρόμων ήπιας κυκλοφορίας, διευθέτηση χώρου στάθμευσης και άλλες πρακτικές.
- Οικονομικές λύσεις παρεμβάσεων.

- Παρεμβάσεις στον αστικό εξοπλισμό π.χ. αντικατάσταση εξοπλισμού σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, ενίσχυση αισθήματος ασφάλειας μέσω προσθήκης νέου φωτισμού.
- Επιδιόρθωση φθαρμένων στοιχείων και αντικατάσταση τους με φυσικά υλικά και υλικά φιλικά προς τον χρήστη.
- Προσθήκη φυτών – λουλουδιών και περιποίηση υπάρχουσας φύτευσης.
- Δημιουργία μιας εθελοντικής ομάδας συντήρησης και περιποίησης των κοινόχρηστων χώρων (ενίσχυση – συνειδητοποίηση της σημασίας του δημόσιου χώρου).
- Μερική ή ολική αφαίρεση της περίφραξης (συρματοπλεγμα) και αντικατάσταση αυτής με φύτευση όπου δύναται ή με άλλα υλικά (ξύλινος φράχτης).
- Προτροπή για χρήση του χώρου και μέσω χρήσεων (εκπαίδευση, ήπια αναψυχή, τοπικό εμπόριο) όπου κρίνεται απαραίτητο.

B) Σενάριο «ο δημόσιος χώρος ως κυρίαρχο στοιχείο της ζωής στο Μενίδι»*Ριζική Ανάπλαση*

- Εντοπισμός και καταγραφή των χώρων δημοτικής ιδιοκτησίας
- Δημιουργία νέων δημόσιων χώρων όπου απαιτείται μέσω αξιοποίησης των παραπάνω ή μέσω απαλλοτριώσεως, ενοποίησης ακαλύπτων, ενεργού Ο.Τ.
- Δημιουργία δικτύου δημόσιων χώρων μέσω κυκλοφοριακής διευθέτησης και ενθάρρυνση της βιώσιμης κινητικότητας (πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι).
- Εκ νέου διαμόρφωση του τοπίου (αστικός εξοπλισμός, λειτουργία, χρήση) όπου κρίνεται απαραίτητο.
- Αξιοποίηση Ε.Σ.Π.Α.
- Απελευθέρωση - ανάκτηση κατειλημμένων χώρων με διευθέτηση χώρων στάθμευσης και απομάκρυνση παράνομων τραπεζοκαθισμάτων.
- Ολοκληρωμένος βιοκλιματικός σχεδιασμός δημόσιων χώρων (υλικά φυσικά, ανακυκλώσιμα, μικρής εμπεριεχόμενης ενέργειας κ.λ.π.)
- Σύσταση εθελοντικής ομάδας συντήρησης δημόσιων χώρων.

- Συμμετοχική διαδικασία τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση των νέων δημόσιων χώρων.
- Προβολή κάποιων τοπόσημων.

3.3 Επιλογή σεναρίου για το σύνολο του Δήμου Αχαρνών

Η επιλογή του **σεναρίου Β** ως το πλαίσιο στρατηγικών κατευθύνσεων για το σύνολο του δήμου σχετίζεται με:

- Τη διαπίστωση έλλειψης δημόσιων χώρων στην περιοχή
- Την αναγκαιότητα ενίσχυσης του ρόλου του δημόσιου χώρου
- Την πεποίθηση πως ο δημόσιος χώρος είναι ο τόπος όπου ιδιωτική και δημόσια ζωή "συναντιούνται", είναι ο χώρος όπου πραγματοποιούνται οι διεργασίες της κοινωνίας.

πηγή _ προσωπικό αρχείο

Ακολουθεί η SWOT ανάλυση βάσει των παραμέτρων του επιλεγμένου σεναρίου στρατηγικών κατευθύνσεων (Δημιουργία νέων χώρων, Δίκτυο δημόσιων χώρων, Τοπιακή διαμόρφωση, ΕΣΠΑ, Ανάκτηση χώρων, Βιοκλιματικός σχεδιασμός, Δημιουργία ομάδας εθελοντών, Συμμετοχικές διαδικασίες στο σχεδιασμό) σε μια προσπάθεια διερεύνησης και κατανόησης των αδυναμιών και των απειλών που ενέχουν οι προτάσεις αποσκοπώντας στην όσο το δυνατό αντιμετώπιση τους στα πλαίσια της χωρικής εξειδίκευσης και της επιμέρους χωρικής επεξεργασίας.

πηγή _ προσωπικό αρχείο

Swot 2_ στο επιλεγμένο σενάριο στρατηγικών

Κεφάλαιο 4ο

4.1 ανάλυση χωρικής εξειδίκευσης

Στα πλαίσια της δημιουργίας νέων δημόσιων χώρων, στην παρούσα εργασία προτείνεται η μετατροπή της σιδηροδρομικής γραμμής, μετά την προβλεπόμενη μεταφορά της εκτός του ιστορικού Μενιδίου (πετάλου), σε έναν ανοιχτό και προσβάσιμο για όλους τόπο αναφοράς και καθημερινότητας.

Η επιλογή αυτή σχετίζεται με:

- Την επιθυμία άρσης του ορίου που διαχωρίζει το ιστορικό Κέντρο Μενιδίου
- Τα πλεονεκτήματα και τις δυναμικές που φέρει αυτό το γραμμικό στοιχείο
- Την αναφορά του σε πολλές και διαφορετικές περιοχές (λόγω γραμμικότητας)
- Την αναγκαιότητα αναβάθμισης του κεντρικού πυρήνα του Δήμου προς αποφυγή περαιτέρω αστικής εξάπλωσης.

Ακολουθεί μια ανάγνωση της περιοχής μελέτης ούτως ώστε να διαβαστεί ο χώρος και να γίνουν πιο εύκολα αντιληπτά τα προβλήματα –κενά- λειτουργίας του χώρου αυτού ως δημόσιου.

Χάρτης 4_Χρήσεις γης εντός πετάλου

Χάρτης 5_ το πλήθος των επιχειρήσεων

Χάρτης 6_τα μέσα μαζικής μεταφοράς

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις χρήσεις γης της περιοχής σε συνδυασμό με το πλήθος των επιχειρήσεων και γενικότερα την ένταση της εμπορικής δραστηριότητας, εξάγουμε κάποια συμπεράσματα τόσο για το χώρο στο σύνολό του όσο και για τους κεντρικούς δρόμους – αρτηρίες.

Τόσο από το χάρτη χρήσεων γης όσο και από το πλήθος των επιχειρήσεων διαφαίνεται ότι η οδός Φιλαδελφείας αποτελεί κεντρικό άξονα εμπορίου, συνδιαλλαγών και εξυπηρητήσεων καθώς και πυρήνα γύρω από τον οποίο εξελίσσεται η καθημερινότητα της περιοχής. Ο εν λόγω άξονας διακόπτεται από ένα δεύτερο άξονα με αποκλειστική χρήση τις μεταφορές (σιδηροδρομική γραμμή ΟΣΕ) που διαχωρίζει την περιοχή του πετάλου σε δύο επιμέρους τμήματα.

Επίσης, διερευνώντας τη ροή των δρομολογίων των μέσων μαζικής μεταφοράς σε μια προσπάθεια αφ' ενός να καταλάβουμε σε ποιο βαθμό εξυπηρετούνται οι ανάγκες του επιβατικού κοινού εντός του πετάλου και αφ' ετέρου να κάνουμε προτάσεις πεζοδρόμησης κάποιων οδών με απώτερο σκοπό την αποφυγή χρήσης του αυτοκινήτου και ενθάρρυνσης χρήσης εναλλακτικών μέσων μετακίνησης, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μεγάλο πλήθος αστικών λεωφορείων που ακολουθούν παρόμοιες διαδρομές εξυπηρετώντας μόνο συγκεκριμένα τμήματα του πετάλου.

Εμβαθύνοντας στη χωρική εξειδίκευση, επικεντρωνόμαστε στο τμήμα της σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ των οδών Μπόσδα και Αριστοτέλους αποσκοπώντας σε περαιτέρω ποιοτική ανάγνωση της περιοχής.

Στον επόμενο χάρτη (χάρτης πυκνότητας δομημένου) διερευνάται η σχέση αδόμητου-δομημένου (κενού-κτισμένου). Στο χάρτη αυτόν διαφαίνεται η πυκνότητα του **δομημένου**, η σχέση κτισμένου – κενού καθώς και οι ακάλυπτοι χώροι των οικοδομικών τετραγώνων η ενοποίηση των οποίων θα μπορούσε να δημιουργήσει ενεργά οικοδομικά τετράγωνα.

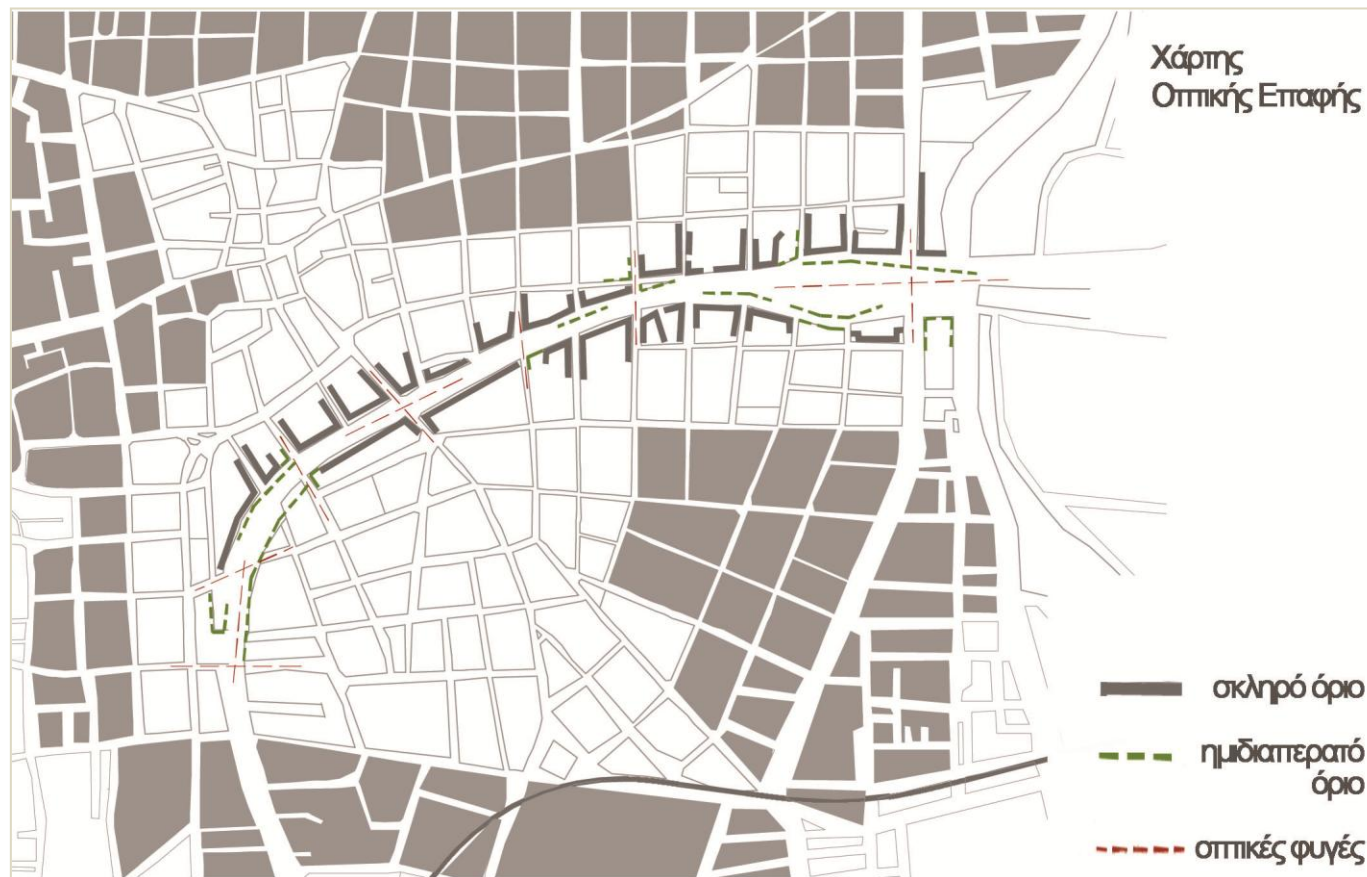

Στο χάρτη αυτόν διερευνάται το είδος των ορίων, οπτικών εμποδίων που διαρθρώνονται γύρω από τη σιδηροδρομική γραμμή. εντοπίζονται οι διάφορες ποιότητες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην πρόταση μας. Τρεις είναι οι κατηγορίες:

το **σκληρό όριο** που συνήθως ορίζεται από κτιριακή επιφάνεια, χαρακτηρίζεται από αδιαφάνεια και οδηγεί το βλέμμα.

το **ημιδιαπερατό**, συνήθως ορίζεται από φύτευση, χαρακτηρίζεται από ελεγχόμενη διαφάνεια.

οι **οπτικές φυγές**, δηλαδή η ανυπαρξία ορίου, που επιτρέπουν στο βλέμμα να περιπλανηθεί.

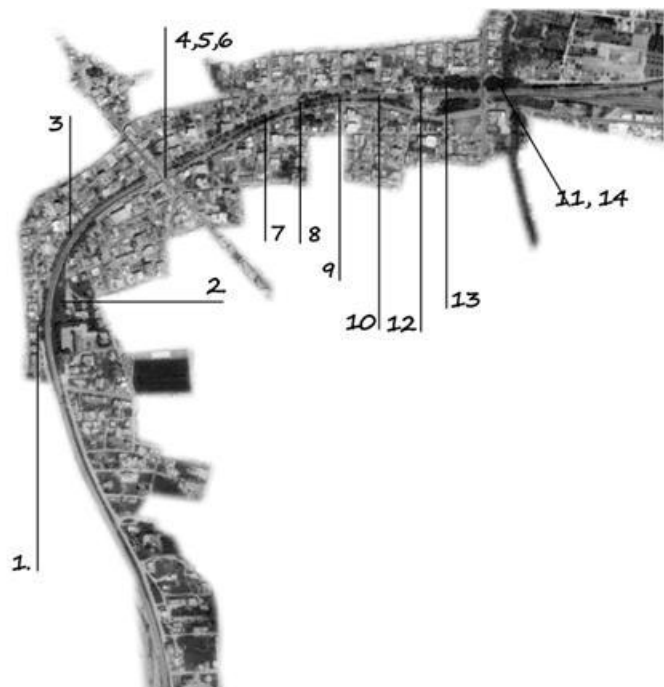
προσωπική επεξεργασία

Στον παρακάτω χάρτη διερευνάται η ποιότητα του πρασίνου ως δομικού στοιχείου του χώρου. Διαφαινονται τρεις κατηγορίες: ο **όγκος**, που συνήθως ορίζεται από δένδρα μεγάλου ή μεσαίου ύψους (στην προκειμένη πεύκα), η **επιφάνεια** που ορίζεται από χαμηλή βλάστηση και το **σημείο** που αναφέρεται σε μεμονωμένα δένδρα.

προσωπική επεξεργασία

φωτογραφική αποτύπωση
της χωρικής εξειδίκευσης

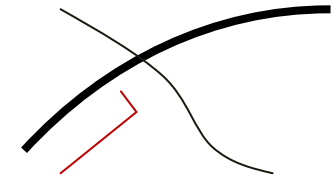

Ακολουθούν κάποιες σχηματικές τομές οι οποίες αποδίδουν τις διαφορετικές ποιότητες τοπίου που συναντάμε κατά μήκος των σιδ. γραμμών ξεκινώντας από το Νότο και πηγαινόντας ανατολικά¹.

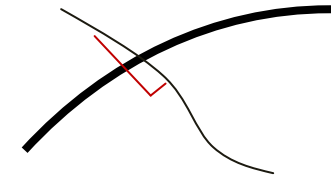

Η σιδηροδρομική γραμμή διαχωρίζει την περιοχή σε δύο επιμέρους. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από υψομετρικές διαφορές που ενισχύουν το διαχωρισμό αυτό. Ταυτόχρονα μια φυσική και αδιαμόρφωτη έκταση εντοπίζεται ανάμεσα στο δομημένο.

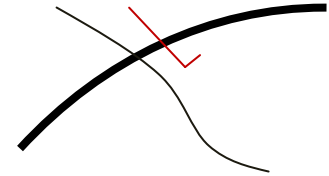
¹ Στο διάγραμμα δεξιά της τομής σημειώνεται με μαύρη γραμμή η σιδηροδρομική γραμμή (παχιά) και η οδός Φιλαδελφείας (λεπτή) και με κόκκινη το σημείο τομής.

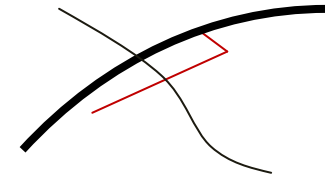
Η σιδηροδρομική γραμμή διαχωρίζει την περιοχή σε δύο επιμέρους διακριτά τμήματα. Εκείνο που χαρακτηρίζεται από αυτοφυή βλάστηση, φυσικό τοπίο και μαλακές υλικότητες κι εκείνο που χαρακτηρίζεται από απουσία πρασίνου, δομημένο τοπίο και σκληρές υλικότητες.

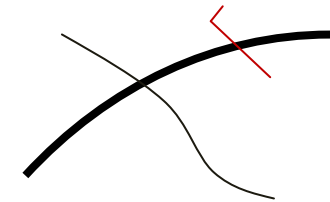
Ο κόμβος της οδού Φιλαδελφείας με τη σιδηροδρομική γραμμή συνιστά χαρακτηριστικό σημείο της πόλης. Η εν λόγω περιοχή χαρακτηρίζεται από κυκλοφοριακή ένταση, εμπορικές χρήσεις και αποτελεί χώρο προσπέλασης κι όχι στάσης - ανάπαυσης.

Μετά τον κόμβο, η σιδηροδρομική γραμμή εξακολουθεί να αποτελεί ισχυρό όριο μεταξύ των εκατέρωθεν περιοχών. Εντούτοις, οι υψομετρικές διαφορές είναι πιο ομαλές. Η σιδηροδρομική γραμμή αποτελεί βασικό πράσινο άξονα και περιστοιχίζεται από ήπιες χρήσεις.

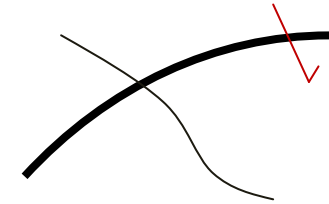

Ο κόμβος ως χαρακτηριστικό σημείο της πόλης και τα δύο επίπεδα ζωής και καθημερινότητας. Με την υπογειοποίηση της γραμμής ο πράσινος άξονας διακόπτεται. Επίσης, αποτελεί το μοναδικό σημείο στο οποίο εντοπίζεται θεσμοθετημένος δημόσιος χώρος κατά μήκος της γραμμής.

Παράλληλες αστικές και υπεραστικές συγκοινωνίες. Η διάχυση του πρασίνου είναι γραμμική και παράλληλη στους άξονες μετακίνησης.

Στο σταθμό Αχαρνών στο τοπίο κυριαρχεί το πράσινο ως δομικό στοιχείο εκατέρωθεν της γραμμής. Οι κτιριακοί όγκοι απομακρύνονται από τον άξονά της και οι υψομετρικές διαφορές μειώνονται.

4.2 Σενάρια χωρικής εξειδίκευσης

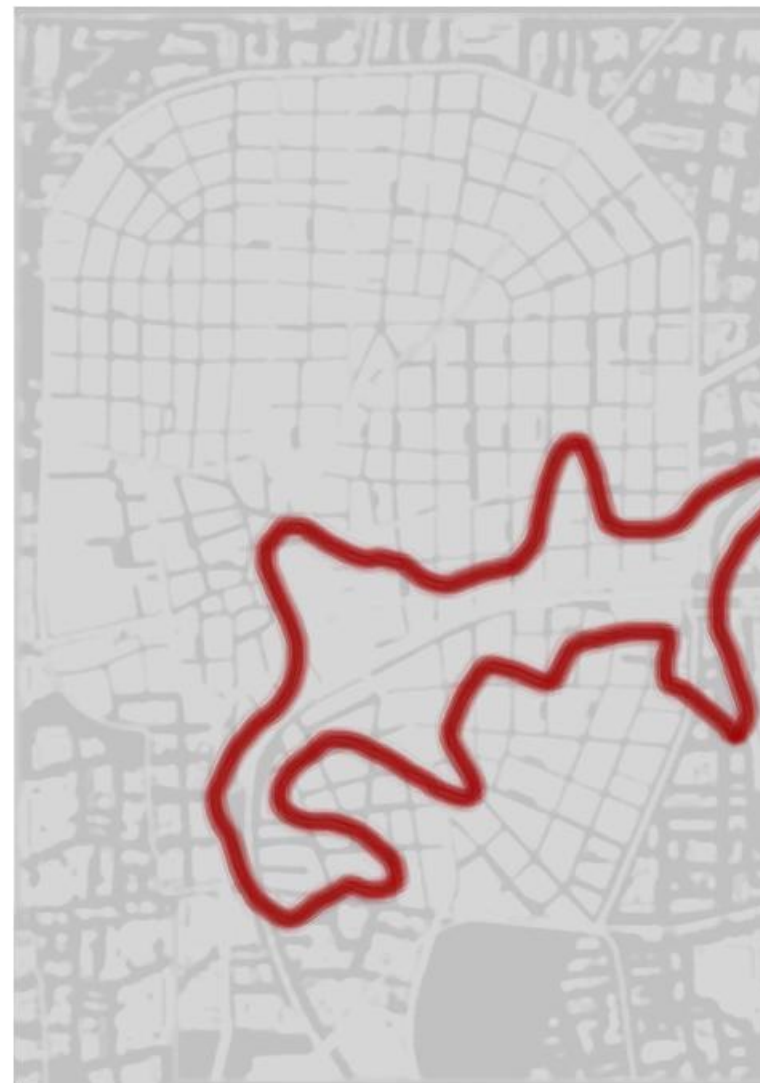
A) Σενάριο «δικτύωσης»

- Δημιουργία δικτύωσης δημόσιων χώρων
- Έμφαση δίνεται στον κεντρικό άξονα κίνησης που τροφοδοτεί τους εκατέρωθεν δημόσιους χώρους
- Κατάργηση αυστηρού ορίου και αντικατάσταση με ένα ημιδιαπερατό που επιτρέπει τις κάθετες κινήσεις και τη σύνδεση των εκατέρωθεν περιοχών
- Αντικατάσταση μεταφορικού μέσου με πιο ήπιο όπως το τραμ, τμήμα ενός ευρύτερου δικτύου μεταφορών
- Αξιοποίηση υφιστάμενων τύπων δημόσιου χώρου
- Επανάχρηση των ιστορικών κτιρίων του σταθμού Αχαρνών με πολιτιστικές χρήσεις (Μουσείο Τρένου) και ως χώροι για τις υπηρεσίες του τραμ (εκδοτήρια κ.λπ.)

B) Σενάριο «ενότητας»

- Δημιουργία ενότητας δημόσιων χώρων
- Έμφαση δίνεται στη στάση: κατάργηση κεντρικού άξονα κίνησης και αναφοράς και διαμόρφωση διάχυσης κινήσεων.
- Κατάργηση αυστηρού ορίου χωρίς αντικατάσταση με κάποιο πιο «μαλακό».
- Κατάργηση μεταφορικού μέσου σταθερής τροχιάς. Διατήρηση ίχνους γραμμών με αναφορά στο παρελθόν.
- Εισαγωγή νέων τύπων δημόσιου χώρου (κήπος, στοά).
- Έμφαση σε ένα εναλλακτικό είδος αναψυχής και εκπαίδευσης: την αστική καλλιέργεια.
- Επανάχρηση των ιστορικών κτιρίων του σταθμού Αχαρνών ως δημοτική αγορά και χώρος διάθεσης των προϊόντων αστικής καλλιέργειας, ως χώρος εστίασης των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων της ευρύτερης περιοχής και ως χώρος «αγροτικής» εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 5ο

5.1 χωρική επίλυση

Το κυριότερο συμπέρασμα που προέκυψε από την ανάλυση της περιοχής μελέτης είναι η ύπαρξη αυτού του πολύ αυστηρού και αμετακίνητου ορίου, των σιδηροδρομικών γραμμών δηλαδή, που διαμοιράζει το ιστορικό κέντρο του Μενιδίου δημιουργώντας υποπεριοχές στην ουσία ασύνδετες μεταξύ τους.

Από την απομάκρυνση των γραμμών του τραίνου ουσιαστικά προκύπτει ένα τεράστιο αστικό κενό το οποίο μπορεί να πάρει διάφορες ήπιες χρήσεις - λειτουργίες σε άμεση πάντα σχέση με τις ποιότητες που διαπιστώσαμε ότι επικρατούν και να μετατραπεί σε έναν πνεύμονα πρασίνου, σε ένα πάρκο, σε έναν πολυλειτουργικό χώρο παιχνιδιού – εστίασης - αναψυχής ακόμα και σε αστικές καλλιέργειες.

Ο χώρος αυτός θα αποτελέσει από μόνος του τόσο περιοχή αναφοράς τοπικής ή και υπερτοπικής σημασίας όσο και τμήμα ενός ευρύτερου θύλακα, του παλιού κέντρου του Μενιδίου. Το κέντρο θα αποκτήσει άλλη μορφή, λειτουργία αλλά και φήμη.

Πρόκειται για μία ανάπλαση πρωταρχικής σημασίας που θα βελτιώσει και θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων δίνοντας τους εναλλακτικούς τρόπους χρήσης και απόλαυσης του δημόσιου χώρου ως κοινόχρηστου αγαθού.

Για τους παραπάνω λόγους επιλέξαμε το **Σενάριο της ενότητας**.

- Δημιουργία ενότητας δημόσιων χώρων:

Δημιουργία χώρων χωρίς σαφή όρια και ομαλή μετάβαση από το ιδιωτικό στο δημόσιο η οποία επιτυγχάνεται με την εφαρμογή του ενεργού οικοδομικού τετραγώνου.

Οικοδομικό τετράγωνο, δομημένο ή μη μπορεί να χαρακτηρίζεται ως ενεργό, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, εφόσον συντρέχει μία από τις εξής προϋποθέσεις (άρθρο 227, ΓΟΚ '85):

α) έλλειψη του απαραίτητου τεχνικού και κοινωνικού εξοπλισμού και γενικά υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του οικοδομικού τετραγώνου ή της περιοχής.

β) ειδικές πολεοδομικές, οικιστικές ή περιβαλλοντικές συνθήκες στο οικοδομικό τετράγωνο που προκύπτουν ιδίως από την ύπαρξη ακάλυπτων μη οικοδομήσιμων οικοπέδων και διατηρητέων κτιρίων.

Ο χαρακτηρισμός ενός οικοδομικού τετραγώνου ως ενεργού αποβλέπει (άρθρο 13 ν. 1577/1985):

α) στην οργάνωση της δόμησης με βάση ενιαία μελέτη, ώστε να επιτυγχάνεται η αρμονική ένταξη του τετραγώνου στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον της περιοχής, η άρση των δυσμενών επιπτώσεων που δημιουργεί η μεμονωμένη μελέτη κάθε οικοπέδου, η αξιοποίηση του ακάλυπτου χώρου των οικοπέδων και η εξυπηρέτηση των κοινωνικών αναγκών των κατοίκων του οικοδομικού τετραγώνου.

β) στην ανάπλαση του οικοδομικού τετραγώνου, ιδίως με την ενοποίηση των ακάλυπτων χώρων των οικοπέδων του, τη διάνοιξη, στο ισόγειο των κτιρίων, προσβάσεων από τους κοινόχρηστους χώρους στον ενοποιημένο ακάλυπτο χώρο του τετραγώνου, την κατασκευή αίθουσας κοινωνικών εκδηλώσεων, τη δημιουργία χώρων και εγκαταστάσεων κοινής χρήσης για την εξυπηρέτηση των κατοίκων του τετραγώνου, όπως κοινό λεβητοστάσιο κεντρικής θέρμανσης και χώρο απορριμμάτων, την αναμόρφωση του δώματος και των όψεων των κτιρίων και γενικά με επεμβάσεις που συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων².

- Έμφαση δίνεται στη στάση: κατάργηση κεντρικού άξονα κίνησης και αναφοράς και διαμόρφωση διάχυσης κινήσεων.

Η πρόταση αυτή επιτυγχάνεται με το συνδυασμό του ενεργού οικοδομικού τετραγώνου, των πεζοδρομήσεων της οδού Φιλαδελφείας και της σιδηροδρομικής γραμμής, της κλιμάκωσης της κίνησης των οχημάτων και πεζών μέσω του συστήματος των κυψελών (βλ. σελ.65) και τη δημιουργία νέων χώρων στάσης εκατέρωθεν και επί των πεζόδρομων.

---

² Η διαδικασία χαρακτηρισμού οικοδομικού τετραγώνου ως ενεργού κινείται με πρωτοβουλία της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας ή του οικείου δήμου ή κοινότητας, μετά από γνώμη της πολεοδομικής επιτροπής γειτονιάς του άρθρου 228 ή της συνέλευσης των ιδιοκτητών του τετραγώνου για την οποία έχει ανάλογη εφαρμογή η παρ. 3 του άρθρου 226. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθορίζεται η διαδικασία του χαρακτηρισμού και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια. Με την πράξη χαρακτηρισμού οικοδομικού τετραγώνου ως ενεργού επιτρέπεται να θεσπίζονται όροι δόμησης και περιορισμοί χρήσης κατά παρέκκλιση από κάθε γενική ή ειδική διάταξη χωρίς υπέρβαση όμως του συντελεστή δόμησης που ισχύει για την περιοχή και του μέγιστου επιτρεπόμενου ύψους των κτιρίων, καθώς και να επιβάλλονται περιορισμοί, υποχρεώσεις και κάθε είδους ρυθμίσεις για την ανάπλαση του τετραγώνου, σύμφωνα με την παρ.3, χωρίς να θίγονται δικαιώματα ιδιοκτησίας. Οι επιβαλλόμενοι όροι δόμησης αποσκοπούν ιδίως στην ενιαία αντιμετώπιση του οικοδομικού τετραγώνου ως προς το συντελεστή δόμησης, την κάλυψη, τη θέση και τη μορφή των κτιρίων. Για τα οικόπεδα του ενεργού οικοδομικού τετραγώνου μπορεί να γίνει μεταφορά του συντελεστή δόμησης.

- Κατάργηση αυστηρού ορίου χωρίς αντικατάσταση με κάποιο πιο «μαλακό».

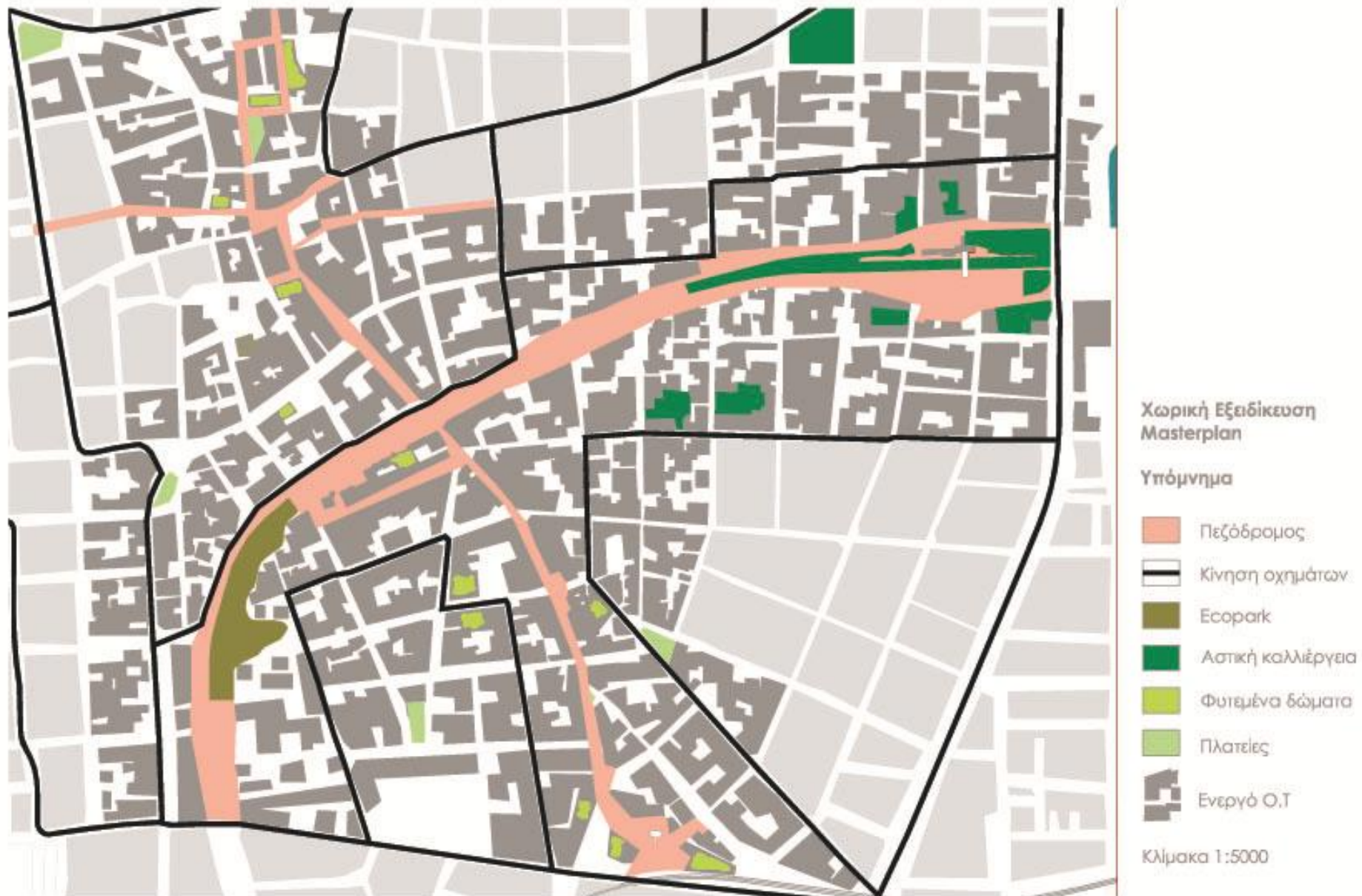
Απομακρύνεται η σιδηροδρομική γραμμή ΟΣΕ με διατήρηση του ίχνους ως σημείου αναφοράς στο παρελθόν καθώς και κάθε είδους περίφραξη.

- Εισαγωγή νέων τύπων δημόσιου χώρου.

Παρόλο που, σύμφωνα με την ανάλυση, υπάρχει ποικιλία τύπων δημόσιων χώρων προτείνεται η διαμόρφωση των δωμαίων δημόσιων κτιρίων ως κοινόχρηστων κήπων, η δημιουργία πάρκου με οικολογικό χαρακτήρα, η δημιουργία στοών με πολυλειτουργικό χαρακτήρα και τέλος, εισάγεται ένα εναλλακτικό είδος αναψυχής και εκπαίδευσης, η αστική καλλιέργεια.

- Επανάχρηση των ιστορικών κτιρίων του σταθμού Αχαρνών ως δημοτική αγορά και χώρος διάθεσης των προϊόντων αστικής καλλιέργειας, ως χώρος εστίασης των οικονομικά ασθενέστερων ομάδων της ευρύτερης περιοχής και ως χώρος «αγροτικής» εκπαίδευσης.

Ακολουθούν το προτεινόμενο σχέδιο παρεμβάσεων και στρατηγικών (masterplan) στο σύνολο της χωρικής εξειδίκευσης και το σχέδιο προτεινόμενων κυκλοφοριακών ρυθμίσεων στην περιοχή του πετάλου.

Χάρτης 8_η προτεινόμενη κυκλοφοριακή διευθέτηση

5.2 Woonerf - κυψέλη

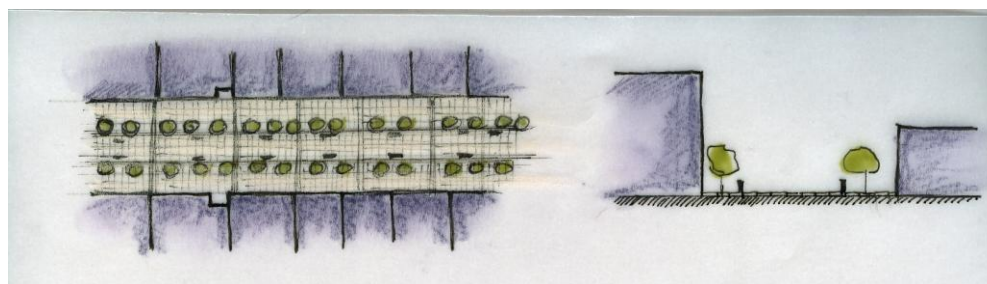
Το κεφάλαιο που ακολουθεί περιγράφει τη λογική του συστήματος κυψελών και των woonerf, το οποίο προτείνεται για τη διευθέτηση της κυκλοφορίας.

Σύμφωνα με τον Busanap η πόλη διαιρείται σε ιεραρχημένα πλέγματα, μέσα στα οποία υπάρχουν μικρότερα πλέγματα τοπικής εξυπηρέτησης, τις κυψέλες, μέσα στις οποίες τα οχήματα εισέρχονται μόνο αν έχουν τελικό προορισμό τη στάθμευσή τους στη γειτονιά. Οι κυψέλες περιβάλλονται από δρόμους κυκλοφορίας οχημάτων (θηλιές), ενώ εντός των κυψελών εντοπίζονται παρκοπεζόδρομοι (woonerf) , που εξασφαλίζουν την αποτροπή της διέλευσης οχημάτων σε περιοχές με κύρια χρήση αυτή της κατοικίας.

Τυπολογία δρόμων

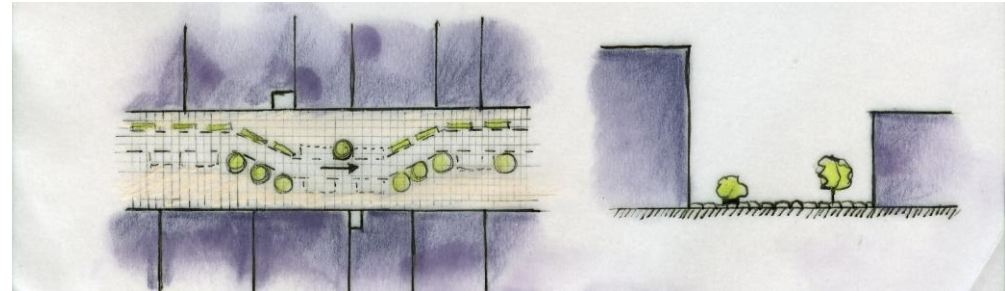
ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Είναι πεζόδρομοι οι οποίοι εντάσσονται ανάμεσα σε δύο ρυμοτομικές γραμμές και για το λόγο αυτό δεν υπάρχει η δυνατότητα ελεύθερης χάραξής τους. Μπορούν να δημιουργήσουν δίκτυο και να ενταχθούν μέσα σε αυτό και άλλοι χώροι (πάρκα, πλατείες).

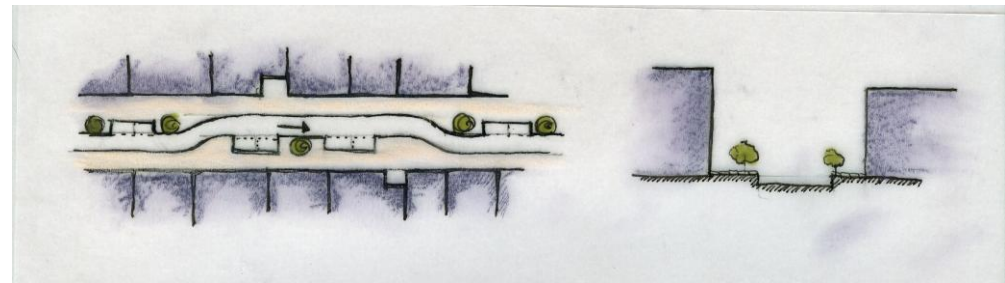
ΠΑΡΚΟΠΕΖΟΔΡΟΜΟΙ

Είναι οι πεζόδρομοι στους οποίους επιτρέπεται η διέλευση των οχημάτων των κατοίκων της γειτονιάς, για να σταθμεύσουν είτε σε ιδιωτικούς χώρους είτε σε προκαθορισμένες θέσεις.

ΔΡΟΜΟΙ ΗΠΙΑΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Είναι οι δρόμοι οι οποίοι επιτρέπουν την αρμονική συνύπαρξη πεζών και οχημάτων εντός περιοχής κατοικίας. Για λόγους λειτουργικότητας η επιφάνεια του διαδρόμου για τροχοφόρα πρέπει να διαμορφώνεται διαφορετικά από ότι αυτή της κίνησης των πεζών και να αποφεύγεται η γραμμική σχεδίαση για την εξασφάλιση μειωμένης ταχύτητας κίνησης των τροχοφόρων.

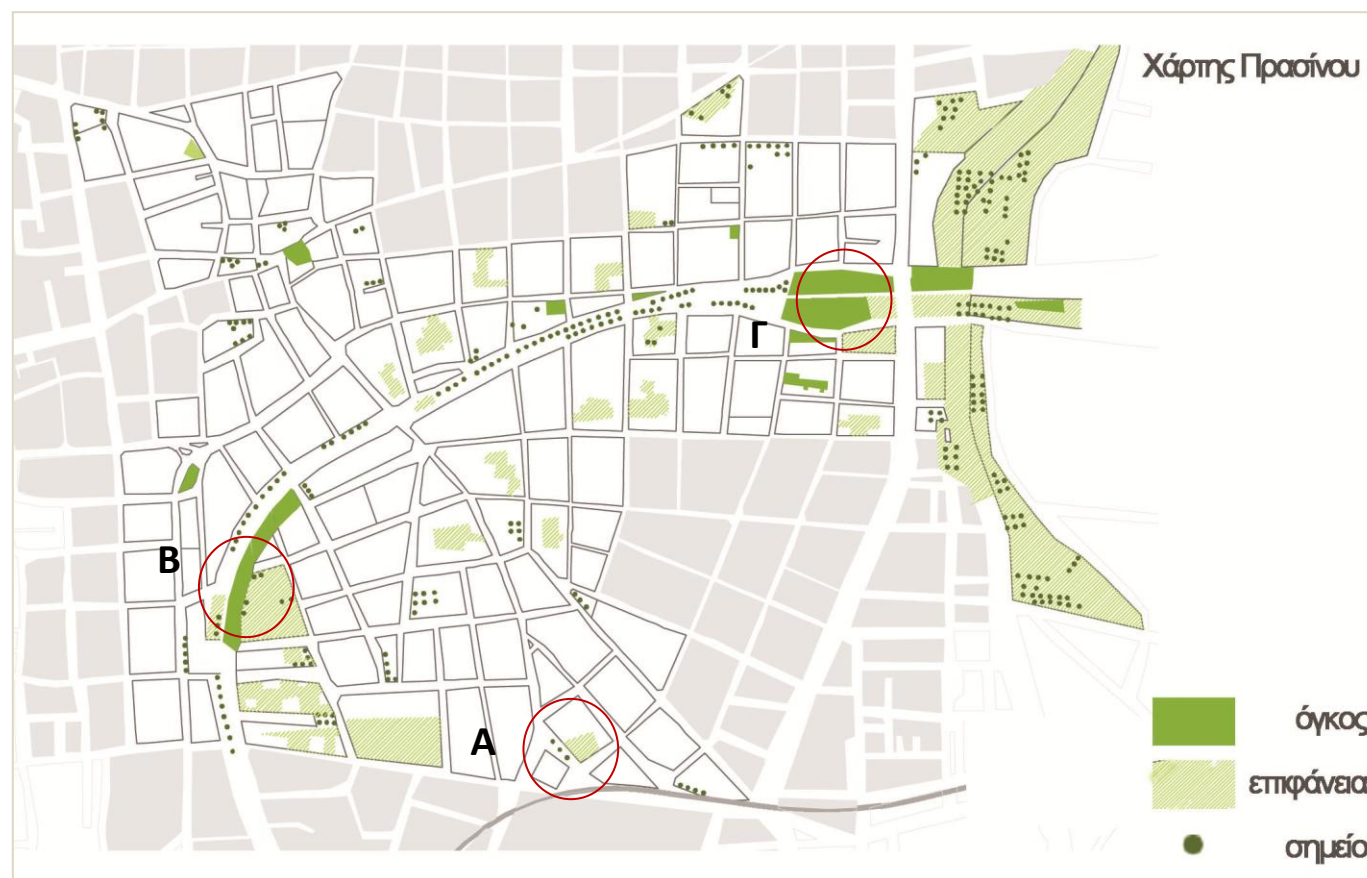
5.3 επιμέρους επιλύσεις

Επιλέγουμε να εμβαθύνουμε περισσότερο σε κάποια κομβικά σημεία της χωρικής μας εξειδίκευσης τα οποία κρίναμε ότι είναι χαρακτηριστικά λόγω των διαφορετικών ποιοτήτων που φέρουν.

A. Η περιοχή έχει πιο έντονο αστικό χαρακτήρα, χαρακτηρίζεται από πιο πυκνή δόμηση, έλλειψη πρασίνου και έντονη κυκλοφορία οχημάτων.

B. Η περιοχή είναι εκτός σχεδίου, έχει πιο φυσικό χαρακτήρα και δεν έχει εκμεταλλευτεί πλήρως.

Γ. Η περιοχή αποτελεί το μεταίχμιο της αστικής περιοχής και των αγροτικών εκτάσεων και χαρακτηρίζεται από περισσότερο όγκο πρασίνου.

α) περιοχή δημαρχείου

Στην εμβάθυνση αυτή συναντάμε μια περιοχή με δημόσιο κτίριο στη συμβολή μιας αρτηρίας (οδός Μπόσδα) και παρκοπεζόδρομων.

Στόχος των προτάσεων είναι η σύνδεση της πλατείας του δημαρχείου με τη σημερινή κεντρική πλατεία μέσω του πεζόδρομου εμπορικού χαρακτήρα της οδού Φιλαδελφείας, η ενδυνάμωση της συλλογικότητας μέσω της διαμόρφωσης των εσωτερικών ακάλυπτων χώρων των οικοδομικών τετραγώνων αλλά και η αξιοποίηση της *πέμπτης όψης* (κατά Ι. Στεφάνου) της πόλης, τα φυτεμένα δώματα.

Χάρτης 9_ η χωρική επίλυση της περιοχής Δημαρχείου

β) περιοχή οικολογικού πάρκου

Στην εμπάθυνση αυτή έχουμε να διαχειριστούμε ένα βιότοπο μέσα σε μια περιοχή κατοικίας.

Στόχος της πρότασης είναι η διατήρηση, η ενίσχυση και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της δημιουργίας ενός πάρκου οικολογικού χαρακτήρα το οποίο συσχετίζεται με τις γειτονικές εκπαιδευτικές μονάδες.

Οι «γεωμετρίες» της περιοχής

Η ύπαρξη της υψομετρικής διαφοράς αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία στοάς, την τεχνητή επέκταση του πάρκου και τη διαμόρφωση μια ράμπας για τη σύνδεση των επιπέδων του πάρκου και του πεζοδρομίου της σιδηροδρομικής γραμμής.

Τα υφιστάμενα είδη βλάστησης

Χάρτης 10_η χωρική επίλυση του οικολογικού πάρκου

γ) περιοχή Σταθμού Αχαρνών

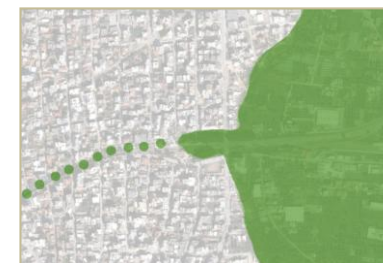
Βασική πρόθεση είναι η αναζήτηση του τρόπου με τον οποίο η αστική αγροτική γη διεισδύει στον πυκνοδομημένο ιστό της πόλης. Όπως φαίνεται και στην εικόνα 1 η σιδηροδρομική γραμμή αποτελεί τον βασικό πράσινο άξονα της πόλης.

Ο σταθμός αποτελεί την «πύλη» εισόδου του πρασίνου και ταυτοχρόνως το σύνορο μεταξύ δύο διαφορετικής ποιότητας περιοχών. Οι γεωμετρίες των δυο περιοχών εντοπίζονται στην εικόνα 2. Η γεωμετρία της πόλης χαρακτηρίζεται από γραμμικά στοιχεία και κάνναβο, η γεωμετρία της αγροκαλλιέργειας από επιφάνειες και σημεία.

Στην εικόνα 3, παρουσιάζονται οι γεωμετρίες της αγροκαλλιέργειας (σημεία και επιφάνειες) σε σύγκριση με τις γεωμετρίες του δομημένου, μια ακανονιστία που διέπεται από τον κάνναβο της εικόνας 2..

Τέλος, απεικονίζεται η προσπάθεια συνδυασμού των γεωμετριών της πόλης με την αγροτική περιοχή. Η διείσδυση επιφανειών και σημείων φυσικών στοιχείων και περιβαλλοντικών ενοτήτων με παράλληλη «εξαφάνιση» - αφομοίωση ίσως του καννάβου του οδικού ιστού με κυκλοφοριακές διευθετήσεις και ενεργά οικοδομικά τετράγωνα.

Ακολουθεί φωτογραφική αποτύπωση του σιδηροδρομικού σταθμού Αχαρνών.

- 1.
- 2, 3
- 7
- 4.
- 6.
- 5.

Χάρτης 11_η χωρική επίλυση του Σταθμού Αχαρνών

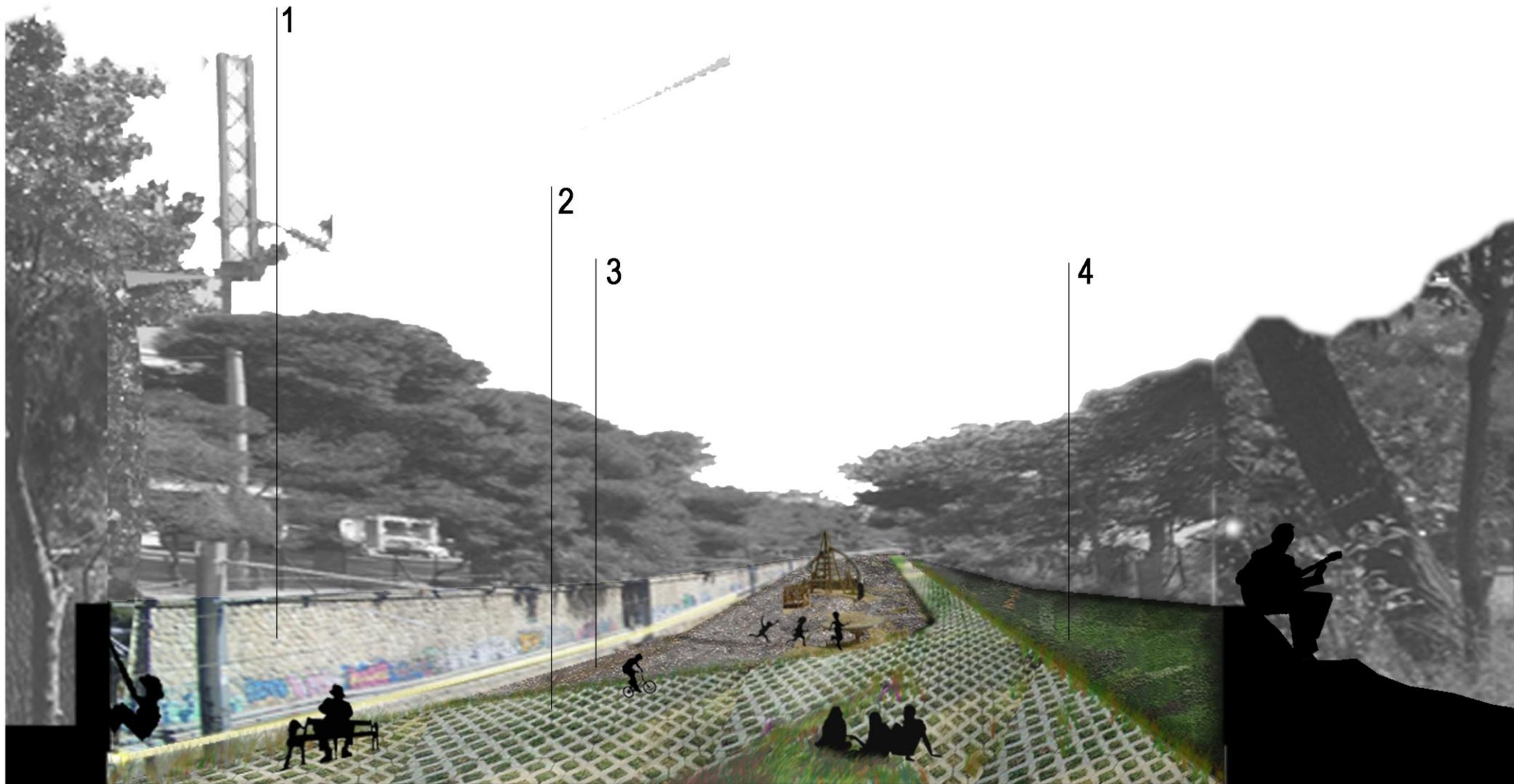
5.4 Επίλογος

Αποσκοπώντας στη διαμόρφωση ενός δημόσιου χώρου που να αποτελεί τόπο συνάντησης, πεδίο ώσμωσης, κοινό αγαθό μη εμπορεύσιμο, εργαλείο κοινωνικοποίησης και αναψυχής, ρυθμιστής του μικροκλίματος αλλά και ένα τόπο που να συμβάλλει στην κατανόηση του περιβάλλοντος, στην ενδυνάμωση της σχέσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης, να βελτιώνει την πόλη και να αποτελεί σημείο αναφοράς, η παρούσα εργασία προτείνει λύσεις που, κατά τη γνώμη μας, ενισχύουν τα τοπικά στοιχεία, αξιοποιούν τις διαφορετικές ποιότητες του χώρου και επιχειρούν να απαντήσουν στις ανάγκες όλων των κοινωνικών ομάδων μέσω της πολυλειτουργικότητας του χώρου.

Ακολουθούν κάποιες ενδεικτικές τομές που αναδεικνύουν το χαρακτήρα του νέου δημόσιου χώρου στο ιστορικό Μενίδι, επιμέρους παραδείγματα και εφαρμογές δραστηριοτήτων καθώς και κάποιες προτεινόμενες υλικότητες και στοιχεία αστικού εξοπλισμού.

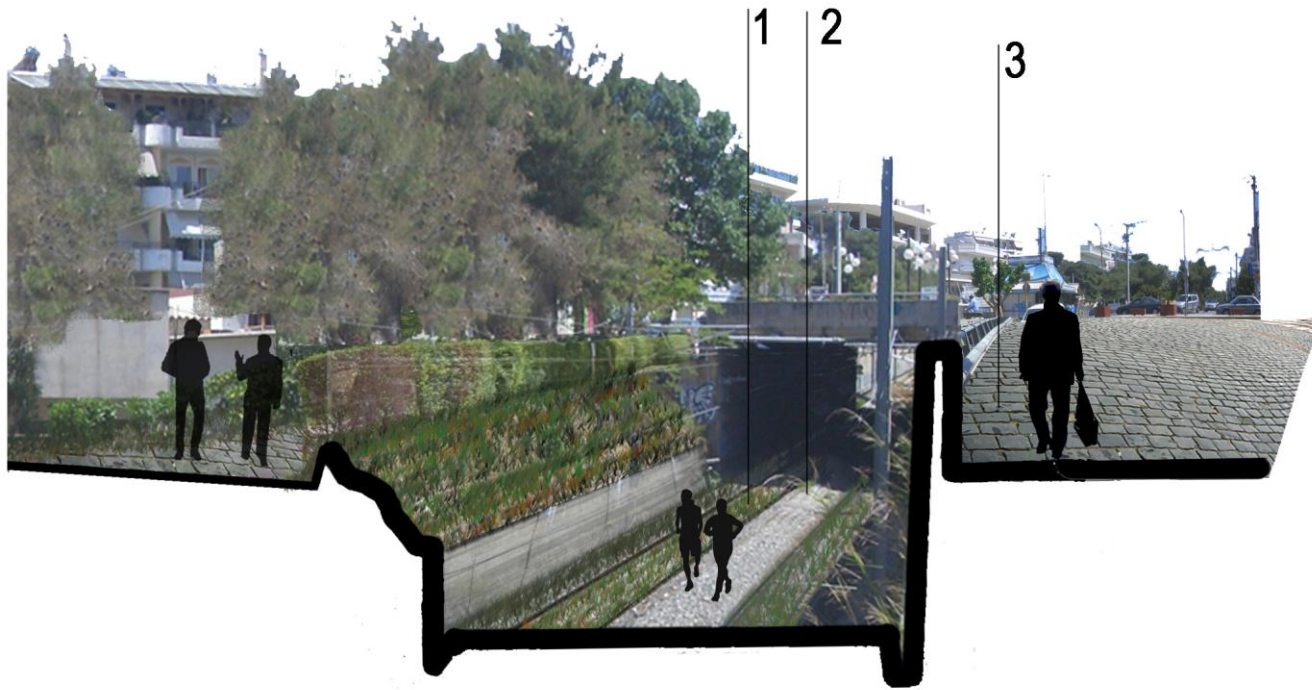
Εγκάρσια Τομή Πεζόδρομου Σιδηροδρομικής γραμμής

1. Υπαίθριος τοίχος αναρρίχησης
2. Πεζόδρομος - πλατεία
3. Παιδική χαρά
4. Πράσινοι τοίχος

Εγκάρσια Τομή Κόμβου
Σιδηροδρομικής γραμμής - οδ. Φιλαδελφείας

1. Γραμμικός κήπος
2. Πεζόδρομος
3. Πλακόστρωτο "μπαλκόνι"

Διαμήκης Τομή Κόμβου
Σιδηροδρομικής γραμμής - οδ. Φιλαδελφείας

4. Δημοτικός στεγασμένος χώρος εκδηλώσεων

photo by Aeliane van den Ende

photo by Aeliane van den Ende

Παραδείγματα και εφαρμογές δραστηριοτήτων (αναρρίχησης, παιχνιδιού κ.ά.) (πηγή_www.pps.org)

Παραδείγματα και εφαρμογές υλικοτήτων (πηγή_ www.pps.org, προσωπικό αρχείο)

Αναφορές:

- Αραβαντινός Α. (1997), *Πολεοδομικός Σχεδιασμός Για Μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου*, εκδ. Συμμετρία, Αθήνα
- Αραβαντινός Α., Κοσμάκη Π. (1988), *Υπαιθριοι χώροι στην πόλη*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα
- Βαταβάλη Φ., Μπελαβίλας Ν.(2009), *Οδηγός για το περιβάλλον : πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη*, εκδ. WWF Ελλάς, Αθήνα
- Βασενχόφεν Κ. (1995), *Αστικές αναπλάσεις σε μια σύγχρονη μεγαλούπολη: Η περίπτωση του Ελαιώνα*, Κείμενα στη θεωρία και στην εφαρμογή του πολεοδομικού και του χωροταξικού σχεδιασμού, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα
- Γενικός Οικοδομικός Κώδικας (1985)
- Καπουράλου Μ. (2010), *Ανάπλαση Αστικού Υπαιθριου Χώρου. Η περίπτωση του πάρκου Καραόλη και Δημητρίου στο Βύρωνα*, Δημοσίευτη εργασία, ΔΠΜΣ Περιβαλλοντικές Συνιστώσες Του Σχεδιασμού και της οικιστικής ανάπτυξης, Ε.Μ.Π., Αθήνα
- Μέλισσας Δ. (2009), *Το αστικό πράσινο και η διαχείριση του από τους Ο.Τ.Α.*, Αθήνα
- Σαρηγιάννης Γ. (2006), *Δρόμοι και πεζόδρομοι στον αστικό χώρο*, σημειώσεις για το μάθημα «Μεταφορικά συστήματα πόλεων», Ε.Μ.Π., Αθήνα
- Στεφάνου Ι., Χατζοπούλου Α.(1996), *Αστική ανάπλαση. Πολεοδομία – Δίκαιο – Κοινωνιολογία*, εκδ. Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, Αθήνα

- www.cosmo.gr
- www.cityofathens.gr
- www.google.com/images
- www.kathimerini.gr
- www.law-archaeology.gr
- www.monumenta.gr
- www.pps.org
- www.pzp.gr
- www.thefreedictionary.com